

Peter van der Velden (Vewin):

‘MINISTER, LUISTER NAAR DE DRINKWATERBEDRIJVEN’

De watervraag stijgt, maar de drinkwaterbronnen staan van meerdere kanten onder druk. Als Nederland niet snel maatregelen neemt, dan kunnen de drinkwaterbedrijven niet meer voldoen aan hun leveringsplicht. Vewin, de vereniging van waterbedrijven in Nederland, slaat alarm. Voorzitter Peter van der Velden licht toe.

TEKST DORINE VAN KESTEREN | FOTOGRAFIE MARCEL MOLLE

P

'Provincies en gemeenten moeten sneller en soepeler vergunningen verlenen voor bronuitbreiding of innovatie'

Normaal zijn de drinkwaterbedrijven niet zo roepoeterig. Ze zien zichzelf als stille kracht, verbonden aan de overheid, constructief meedenkend op de achtergrond. Maar nu hadden ze echt het gevoel dat ze aan de bel moesten trekken. Daarom deed Vewin-voorzitter Peter van Velden eind september een rondje langs kranten en televisie om te vertellen dat er binnen enkele jaren een tekort aan drinkwater dreigt. En dat er nú iets moet gebeuren. "Het aantal reacties was overweldigend. Iemand zei tegen mij: die waterbom is wel aangekomen", zegt Van der Velden. Kernboodschap is dat het niet vanzelfsprekend is dat er water uit de kraan komt. Vraag en aanbod sluiten namelijk niet meer op elkaar aan. De vraag naar drinkwater is de afgelopen tien jaar flink gestegen, en zal naar verwachting alleen maar verder toenemen. Dat komt doordat de bevolking de komende twintig jaar met anderhalf miljoen mensen groeit, de economie groeit en er honderdduizenden nieuwbouwwoningen bijkomen. Tegelijk staan de bronnen van het drinkwater onder druk. Droogte en verzilting knabbelen aan de kwantiteit; vervuiling verslechtert de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater.

Hoe is het kwaliteitsprobleem op te lossen?

"Via de landbouw komen nitraten uit mest en bestrijdingsmiddelen in het oppervlaktewater terecht, de industrie loost afvalwater en huishoudens zorgen voor medicijnresten en >

microplastics. In 2027 moet Nederland voldoen aan de doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water, maar zoals het er nu naar uitziet, gaan we dat voor de tweede keer niet halen.

Dat betekent dat we meer werk moeten maken van de bescherming van de kwaliteit van de bestaande drinkwaterbronnen en de aanpak van vervuilers. Het is bijzonder dat de chemische industrie nieuwe stoffen mag lozen voordat er toetsing en normering heeft plaatsgevonden. Onze sector pleit voor een volledig nationaal en Europees verbod op PFAS. Want wat niet in het oppervlaktewater komt, hoeven de drinkwaterbedrijven er ook niet uit te halen.”

En dat van de kwantiteit?

“Door het veranderende klimaat wordt het steeds langer warm en droog; afgelopen zomer was de droogste in vijfhonderd jaar tijd in Nederland. Een andere zorg is de verzilting van innamepunten in met name het westen van het land. Daarom is het noodzakelijk om de productiecapaciteit van de drinkwaterbedrijven te vergroten: bestaande bronnen uitbreiden, nieuwe bronnen ontsluiten en alternatieve winmethoden ontwikkelen met zeewater, brak water of afvalwater.

Hiervoor hebben we de medewerking van de overheid nodig. Provincies en gemeenten moeten sneller en soepeler vergunningen verlenen voor bronuitbreiding of innovatie. Voor drie van de tien drinkwaterbedrijven is dat per direct al nodig: Dunea, Vitens en Waterbedrijf Groningen. Als actie daar uitblijft, ontstaan er vrijwel zeker problemen rond de leveringszekerheid.

Drinkwaterbedrijven lopen nu tegen allerlei bestuurlijke en juridische obstakels aan. De (planologische) procedures duren heel lang en er is een groot tekort aan ambtenaren die de aanvragen toetsen. Bijkomend probleem is dat er regelmatig tegengestelde belangen zijn, bijvoorbeeld natuur versus waterwinning. Maar dan zeg ik: de drinkwaterbedrijven hebben als derde natuurbeheerder van Nederland inmiddels wel bewezen zorgvuldig om te gaan met de natuur.”

‘Het zou enorm schelen als die woningen waterslim worden gebouwd’

‘Drinkwater is een eerste levensbehoefte en kwalitatief goed water moet voor alle Nederlanders, arm of rijk, toegankelijk blijven. Dat vind ik fundamenteel’

Natuurorganisaties pleiten voor een radicaal andere omgang met grondwater, omdat het peil structureel daalt. Mogen de drinkwaterbedrijven daar dan wel ongelimiteerd gebruik van maken?

“Uitbreiding van de drinkwaterbronnen moet gepaard gaan met een brede watertransitie, die gericht is op het vasthouden van water. In Nederland zagen wij het water tot voor kort als vijand. Overtollig water moest zo snel mogelijk worden afgevoerd naar de zee via drainagebuizen, sloten, beken, rivieren en kanalen. Maar nu moeten we een vriendschapsrelatie met het water gaan opbouwen en zorgen dat we het in natte periodes opvangen en opslaan om te gebruiken in tijden van droogte. Dat is een heel belangrijke opdracht voor de waterschappen.”

Wat vraagt deze paradigmawisseling van de ruimtelijke ordening?

“Dat de zorg voor water en bodem leidend wordt bij de inrichting van ons land, zoals dat zo mooi in het regeerakkoord staat. Daarom valt het mij tegen als ik de staatssecretaris van IenW hoor zeggen dat er bij alle nieuw te bouwen woningen wel voldoende (spoor) wegen moeten liggen. Let ook eens op de waterinfrastructuur, denk ik dan.

Onder de grond is het al vechten om de ruimte met alle kabels en leidingen voor gas, elektriciteit en telecom. Maar de bronnen, geproduceerd drinkwater en de waterleidingen moeten toch ook een plek krijgen. Het is ook niet verstandig dat een belangrijk deel van de woningen is gepland rond Den Haag – het werkgebied van Dunea, waar nu al problemen zijn of op korte termijn ontstaan met het zekerstellen van de drinkwatervoorziening.”

Bij alle 900.000 extra woningen die het kabinet tot 2030 wil bouwen, moet er water uit de kraan komen.

“Het zou enorm schelen als die woningen waterslim worden gebouwd. Aan de kwaliteit van het drinkwater mag je nooit tornen, omdat dit essentieel is voor de volksgezondheid. Dit ligt echter anders voor het water dat nodig is om het toilet door te spoelen en de tuin te sproeien. Er zijn talloze innovatieve technische oplossingen om regenwater en gerecycled drinkwater in te zetten voor huishoudelijk gebruik. Maar omdat dit nu nog niet toegestaan, moeten wel het Bouwbesluit en het Drinkwaterbesluit worden aangepast. Ons pleidooi is om alle nieuw te bouwen woningen standaard te voorzien van mogelijkheden voor opvang en (her)

gebruik van regenwater. Net als toen een paar jaar geleden alle nieuwbouw verplicht gasloos werd gebouwd.”

Stel dat dit niet gebeurt. Drinkwaterbedrijven hebben een wettelijke leveringsplicht.

“Gelukkig zijn we nog op tijd. Het is haalbaar dat we aan al die woningen straks water leveren, maar alleen als Nederland extra maatregelen neemt en de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater verbetert, de productiecapaciteit van de drinkwaterbedrijven vergroot en gestalte geeft aan de watertransitie. Laten we de boel versloffen – waar ik niet van uitga –, dan ontstaan er problemen.”

Waterbesparing is ook onderdeel van de transitie.

“Het is zaak dat burgers en bedrijven op een andere, bewustere manier leren omgaan met drinkwater. Slimme watermeters, die mensen inzicht geven in het verbruik in hun woning, kunnen daarbij een rol spelen. In het bedrijfsleven is ook niet voor iedere activiteit dezelfde kwaliteit water nodig. Voor de bewerking van hout bijvoorbeeld is geen hoogwaardig drinkwater nodig, in de voedings- en levensmiddelenindustrie wel. Daarin >

zouden we dus kunnen differentiëren. Laten we ons wel realiseren dat we geen wonderen moeten verwachten van het besparen op drinkwater. Het duurt een tijd voordat we de effecten zien en besparen lost niet alle problemen op, zeker niet die op korte termijn.”

En financiële prikkels om zuinigheid met water te stimuleren?

“Allereerst: drinkwater is een eerste levensbehoefte en kwalitatief goed water moet voor alle Nederlanders, arm of rijk, toegankelijk blijven. Dat vind ik fundamenteel. Neemt niet weg dat wij nadenken over verschillende vormen van beprijzing. Denk bijvoorbeeld aan het Belgische model, waar consumenten een basisprijs betalen voor de hoeveelheid water die een gemiddeld huishouden per persoon nodig heeft, en een zogenoemde comfortprijs voor alles wat daarboven zit. Momenteel wordt dit voor Nederland onderzocht en het kan mogelijk een van de instrumenten zijn in een bredere mix.”

Jelle Hannema, bestuursvoorzitter van Vitens, waarschuwt sowieso al voor een prijsstijging van 20 tot 25 procent.

“Ik sluit niet uit dat een aantal drinkwaterbedrijven vanwege de oplopende prijzen van energie en grondstoffen met een stijging komt die in die *range* ligt. Wij zijn geen commerciële bedrijven; onze tarieven zijn gebonden aan wet- en regelgeving. Drinkwater wordt verkocht tegen kostprijs, daarbovenop komt nog 30 procent aan heffingen en belastingen en dat is het. Hogere kosten in de productie worden dus doorberekend. Overigens zou het goed zijn als drinkwaterbedrijven meer ruimte krijgen om te investeren in uitbreiding van de productie-, distributie- en zuiveringscapaciteit. Het is logisch dat onze winst wordt gemaximaliseerd, omdat wij een publiek bedrijf en monopolist zijn. Maar waarom is de vergoeding die een drinkwaterbedrijf maximaal aan zijn vermogensverstrekkers mag betalen, ook begrensd? Dit beperkt de mogelijkheden om externe financiering aan te trekken.”

Bij wie ligt de nu bal?

“Bij de rijksoverheid. Ik hoop dat wij op korte termijn van de bewindslieden van lenW horen hoe zij aankijken tegen de toekomst van de (drinkwater)voorziening. Dan gaat het om de lange én korte termijn. De watertransitie is complex, gaat gepaard met uitvoerige besluitvormingsprocessen en vergt een lange adem. Maar dit mag de kwestie van de vergunningverlening voor nieuwe winccapaciteit niet gijzelen; die kan morgen worden opgepakt. Wat we vandaag doen, moet passen in de visie op het watersysteem van over tien jaren. Het kabinet moet hierbij de regie nemen. Want als je dit decentraal regelt, ontstaat het risico op verfrommeling en vrijblijvendheid. In deze tijd, met de klimaat-, energie-, landbouw- en watertransitie, gaat Nederland zo op de schop dat een krachtige centrale regie noodzakelijk is.”

Heeft u vertrouwen in een goede afloop?

“Ik zit al vanaf mijn zeventienvingste in het openbaar bestuur en ik heb geleerd om optimistisch te zijn. Dat moet wel als je bestuurder bent. Maar de urgentie mag wel wat meer worden gevoeld. Water is de levensader voor ieder mens, dat mogen we niet zomaar voor lief nemen. In september was ik bij het IWA World Water Congress & Exhibition in Kopenhagen. Ik sprak daar mensen uit Mali die vertelden wat zij moeten doen om aan drinkwater te komen. En wij hebben het hier gewoon! Nederland behoort qua waterkennis en -innovatie tot de absolute top van de wereld. De nota's zijn er, de analyses zijn er, nu gaat het om de bestuurlijke en operationele slagkracht. Kortom: meneer de minister, mevrouw de staatssecretaris, benut de kennis van de drinkwaterbedrijven. Wij zorgen dat het water 24/7 stroomt, maar zijn ook 24/7 bereid om mee te denken en te handelen.” •

PETER VAN DER VELDEN (1954) heeft ruime ervaring in het openbaar bestuur. Na zijn studie aan de Sociale Academie in Breda werd hij medewerker van de PvdA-fractie in de Tweede Kamer en het Benelux-parlement in Brussel. Daarna was hij onder meer burgemeester in Emmen, Bergen op Zoom en Breda en waarnemend burgemeester in Dordrecht. Sinds 2017 is hij voorzitter van Vewin.

‘We moeten een vriendschapsrelatie met het water gaan opbouwen’